

Milan Hes

A brány se otevřely...

OSVOBOZENÍ 1945:
DACHAU - OSVĚTIM - TEREZÍN

MLADÁ
LITERATURA
ČESKÉ REPUBLIKY

EDICE
MAGNETKA

BOULHAŘOVY
DOPISY

Milan Hes

A brány se otevřely...

OSVOBOZENÍ 1945:

DACHAU - OSVĚTIM - TEREZÍN

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA
PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST

Ediční rada Edice Magnetka:

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc. (FF UK, Technická univerzita v Liberci)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph. D. (Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem)

PhDr. Miloslav Martínek, CSc.

JUDr. František Čermák

Copyright © Milan Hes, 2015

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Pražská vydavatelská společnost, 2015

ISBN 978-80-7425-257-0 (Nakladatelství Epoque)

ISBN 978-80-7250-716-0 (Pražská vydavatelská společnost)

Obsah

PROLOG	12
KAPITOLA PRVNÍ Dachau	17
KAPITOLA DRUHÁ Osvětim	38
KAPITOLA TŘETÍ Terezín	65
EPILOG	122
VÝBĚR Z DOPORUČENÉ LITERATURY	124
O AUTOROVĚ	125

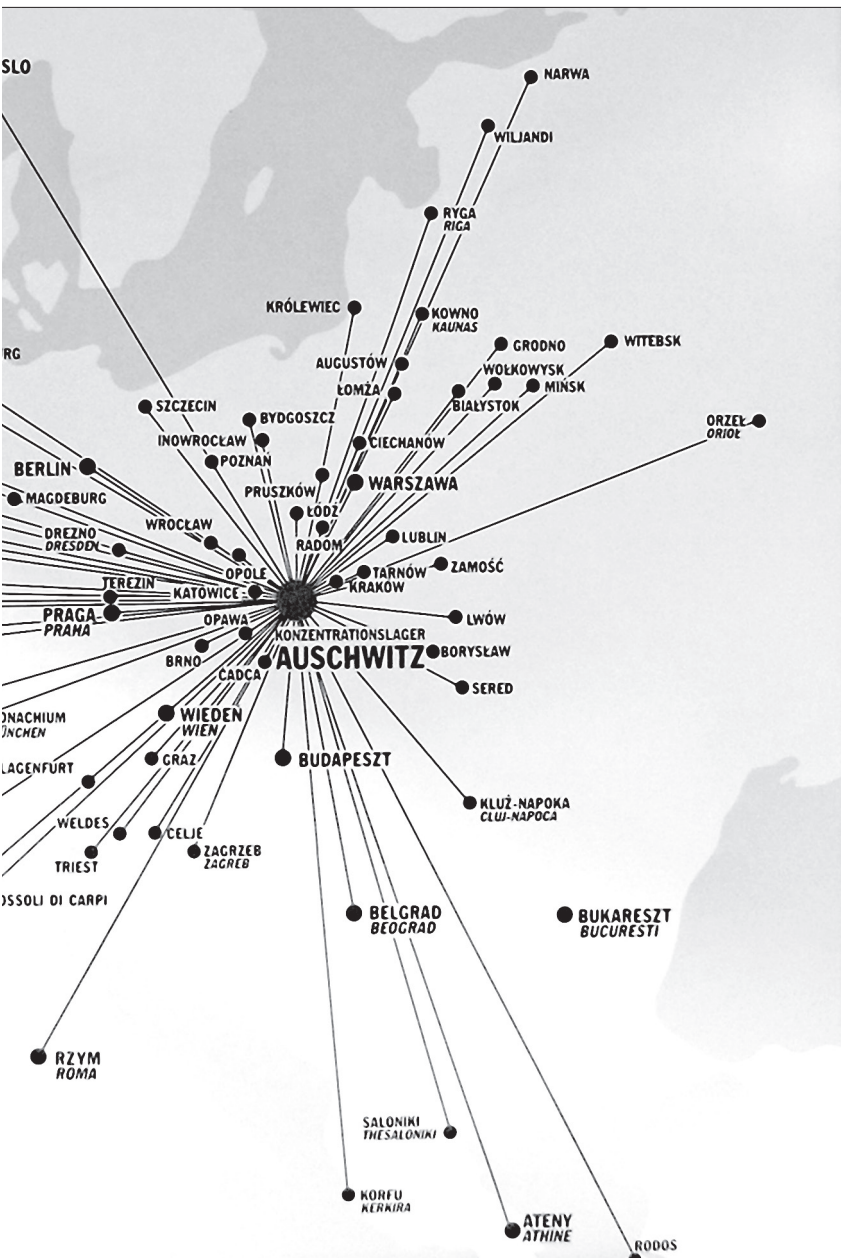

Mapa nacistických vyhlazovacích a koncentračních táborů

Transporty přicházely do Osvětimi z velké části Evropy

Kniha je věnována obětem rasového násilí.

„Nehovořil jsem o svých zážitcích dlouho, snad více jak třicet let. I mé děti byly už téměř dospělé, když se od rodičů dozvěděly celou pravdu. K překonání určitého ostychu mne přiměly především neonacistické akce, které i se starými známými hesly se začaly objevovat krátce po roce 1989.“

L. E., PŘEŽIVŠÍ HOLOCAUSTU

„Přežití však nebylo tak docela náhodné a ti, kterým se to podařilo, a sami se nazývají menšinou, nejsou vzorkem těch, kteří zemřeli. Z čistě fyzického hlediska spojují veterány z táborů, ty, co se skrývali, a partyzány dva charakteristické rysy. Všichni byli poměrně mladí, bylo jim mezi třinácti a třiceti lety, což znamená, že přeživších ve středním věku bylo ještě méně. Ti pak museli být navíc na začátku utrpení naprosto zdraví, neboť ghetta, tábory, močály nebo lesy znamenaly nemoc, a byl-li někdo tělesně slabý, stál obvykle před nepřekonatelným problémem. Společenské postavení sice nebylo tak rozhodující jako fyzická kondice, ale hrálo také svoji roli.“

RAUL HILBERG, HISTORIK

„A tak i zvony vítězství nám teď zněly pochmurně a temně a naše duše byly naplněny současně radostí i bolestným pocitem studu, neboť jsme toužili zbavit své svědomí a svou paměť špíny, která na nich ulpěla: a také viny, protože jsme cítili, že tohle se nemělo stát, že nic z toho, co nás kdy potká, nebude dost dobré a čisté, aby vymazalo naši minulost, a že stopy tohoto ponížení si v sobě ponese navždy a ponese si je v paměti i ti, kdo se na něm podíleli, i místa, kde se to stalo, i naše pozdější vyprávění.“

PRIMO LEVI, PŘEŽIVŠÍ A SPISOVATEL

PROLOG

*„Kdo nemá pro co žít,
není ani s to nalézt cestu,
kterou by k cíli došel.“*

VIKTOR EMANUEL FRANKL, PSYCHOLOG
A BÝVALÝ VĚZEŇ NACISTICKÉHO LÁGRU

Ještě v lednu 1945 se za ostatními dráty nacistických lágrů nacházelo nejméně 600 tisíc vězňů. Jiný odhad hovoří dokonce o 714 000! Celkový počet vězňů v letech 1933 až 1945, kteří se nedobrovolně ocitli v nejrůznějších německých represivních zařízeních, lze odhadovat na několik milionů osob. Zvláštní kategorie představují oběti vyhlazovacích táborů. V jejich případě o uvěznění hovořit nelze. Likvidace či vražda. To jsou ta pravá slova pro zvěrstva, jež byla páchána ve jménu rasisticky orientovaného národního socialismu. Pojďme se podívat na příběh osvobození tří míst: Dachau, nejstaršího z nacistických lágrů, Osvětimi, symbolu holocaustu, a poněkud opomíjeného Terezína.

Vězni měli v lágrech zemřít, neměli nacisty nikdy usvědčit z jejich zločinů. Naštěstí existují svědkové, kteří přežili místa utrpení. Mělo je zabít vyčerpání, hlad, po válce však někteří promluvili, jiní své vzpomínky zapsali, jednotlivci se i s odstupem několika desetiletí rozhodli předávat své zkušenosti ve školách či před objektivem televizních a filmových kamer. Bývalí vězni nacistických lágrů se s trochou nadsázky stali prvními historiky těchto hrůzostrašných zařízení. Prostý fakt vzpomínání předpokládal jeden zdánlivě samozřejmý „detail“. Vydržet a nezemřít!

Jak o zachování holého života hovoří sami přeživší z lágrů a ghatt? Z čeho čerpali sílu k překonání nepředstavitelných obtíží, které zakoušeli? Bylo vše dílem náhody, pouhého štěstí, nebo se bývalí vězni domnívají, že měli k dispozici „návod“ na to, jak se

smrti vyhnout? „*Já sám osobně to nemůžu pochopit. Člověk neví, jak je to možné,*“ láme si hlavu nad nelehkou otázkou pamětník E. B. „*Víte, přemýšlel jsem o tom, ale v mé paměti, v mém vědomí jsem nedošel k závěru, jak je to možné, jak se to mohlo stát,*“ odpovídá další z dotázaných.

Ve velkém počtu však bývalí vězni uvádějí, že přežili díky náhodě. Alespoň nějakou odpověď na nelehkou otázku tedy nalézají. „*Já si myslím, že to byla jenom náhoda,*“ konstatovala pamětnice H. B. Slovo, které se stalo synonymem života! Náhoda na sebe jako velká parádnice brala nejrůznější podobu. Kolikrát se jednalo o záměrně klamavé udání vlastního věku, díky kterému vězni šťastně prošli selekcí? Kolikrát poskytl zkušenější spoluvězeň nováčkovi radu? Jak se později ukázalo, mohla mít tato informace cenu lidského života. Náhoda se mohla znásobit, vytvořit řetěz náhod. Kdyby jedna část tohoto propojení vypadla, kdyby se řetěz poškodil a oko nevydrželo, vše by dopadlo pravděpodobně úplně jinak. Někdy je ve vzpomínkách přeživších náhoda zaměňována za štěstí, osud, vyšší moc či jiné nadpozemské síly. „*Já nějak věřím na ten osud. Člověk by si měl vážit, že je vyvolený, že přežil. Asi je to osud,*“ odpovídá paní B. G.

Šlo však náhodě či osudu nějakým způsobem pomoci? Mohl jít člověk své záchraně vstříc? Někteří přeživší to připouštějí a s váháním v hlase dodávají, že určité „výhody“ snad k dispozici měli. Neměli je však i jiní? A ti stejně zahynuli! Zcela jistě bylo obrovským darem pevné zdraví a dobrá fyzická kondice. „*Přežili jenom ti enormně zdraví,*“ konstatoval ve svém vzpomínání pan B. P.

V příznivější situaci se také mohli ocitnout mladí. „*Protože mi bylo třináct let a že jsem dosah toho všeho ani nepochopila,*“ uvádí přeživší, která prošla vězněním v Osvětimi-Birkenau. Dospívající byli méně zatíženi životními zkušenostmi a možná ani vždy nedomyšleli vývoj probíhajících událostí do tragických konců. Smrtné ohrožení si prostě tolik nepřipouštěli. „*No hlavně jsem měl to štěstí, že jsem byl mladej. Nikdo jiný to vydržet nemohl,*“ komentuje nelehkou životní epizodu pamětník L. S.

Pomohlo jistě i to, jak byl člověk vychováván, jak trávil před válkou volný čas, k jakým hodnotám byl veden. „*Tatínek nás vedl k samostatnosti, nebejt tak slepě závislej, naučit se orientovat*

v situaci. *Nepodlehnout okamžitě panice,*“ vzpomíná paní T. D. *„Kdo ztratil nervy, tak byl vždycky jeden z prvních, kdo nevydržel,*“ zamýšlí se nad vlastním osudem pamětník R. R. *„Naše maminka nám vždycky říkala: ‚Holky, dvě věci v životě berte klidně: ty, co se změnit dají a ty, co se změnit nedají. A ty, co se změnit dají, změňte. A ty, co se změnit nedají, vemte si z toho tolik, aby to šlo žít, ostatní hoďte přes palubu.‘ Tato poučka mě velmi mnoho pomohla a já jsem si říkala: tak tady se nedá změnit vůbec nic, tudíž moje lidské já pohřbím hluboko do sebe a zůstanu teda číslem, protože jinak se odsud nedostanu,*“ vysvětluje osvětimská přeživší E. J. Důležitou roli mohla sehrát skautská průprava nebo obecně vřelý vztah dospívajících k fyzické kultuře a zdravému životnímu stylu.

Jak řada terezínských přeživších ve svých vyprávěních uvádí, byla velmi důležitá také možnost mobilizovat vlastní vůli po přežití prostřednictvím aktivního i pasivního podílu na kulturních či vzdělávacích akcích, které byly v ghettu pořádány. *„Prostě se zpívalo a zapomnělo na všechno a ten zpěv a ta muzika nás úplně odtamtud odnesly,*“ vzpomíná pamětnice E. H. Zpěv zbavoval strachu. *„Voskovec a Werich! Ty nás držely ty písničky,*“ upřesňuje paní Z. R. Zpěv dával na chvíli zapomenout na nedostatek, který v Terezíně panoval. *„Když nám bylo nejhůř, tak jsme si takhle zpívali a většinou jsme si tak zpívali, když jsme byli hladoví, protože když jsme mluvili o jídle, tak ten hlad byl ještě větší,*“ upřesňuje přeživší A. H.

Také za ostnatými dráty Osvětimi hledali vězni duševní oporu. Zpěv dokázal člověka posílit i v prostředí, v kterém ho všudypřítomnost nebezpečí a smrti neúprosně zbavovala vyšších potřeb. *„Co nás tak hlavně v Osvětimi-Birkenau drželo, že v takovém množství lidí v tom baráku se vždy našly šikovné ženy, které uměly něco zazpívat a to znamenalo strašně mnoho. Písničky nám pomáhaly odpoutat pozornost,*“ vzpomíná pamětnice P. R.

Vedle zpěvu byl pro řadu přeživších rovněž důležitý prostý fakt mít někoho, s kým si navzdory nesvobodě mohli jednoduše povyprávět. *„Ty vězenkyně v táboře Bernsdorf potřebovaly duševní potravu tak jako chleba. Tak jsem je tam shromáždila v největší místnosti a pokaždé o volných nedělích jsem jim něco vyprávěla, nějakou hru od Karla Čapka, Ibsenovu Noru. Já jsem viděla na nich, jak to hltají, já jsem tím dáváním přijímala,*“ s dojetím v hlase vypráví přeživší

S. L. Udržet sociální kontakt, sdělit svá přání, projevit očekávání od poválečného života, zavzpomínat na domov, vylovit z paměti běžné činnosti, kterým se lidé věnovali v dobách před válkou. To vše bývá ve vzpomínkách bývalých vězňů nacistických lágrů oceňováno jako důležité pro uchování naděje na záchranu. Nebylo to však vždy úplně jednoduché. V prostředí Osvětimi-Birkenau i zdánlivě jednoduchá prosba na popovídání si s druhými vězni mohla narážet na nepřekonatelnou obtíž. Řadě lidí se již hovořit jednoduše nechtělo. „*Člověka iritoval ten hroznej klid v Osvětimi. Nikdo z vězňů nechtěl kvůli udržení zbytků vlastní energie mluvit,*“ uvádí pan F. K.

Možná měl člověk větší šanci přežít tehdy, když se rozhodl, že bude s nepřízní osudu „bojovat“, když si řekl, že to nevzdá. „*Kdo se v koncentráku zařídí jako nastálo, propadá beznadějnému úpadku,*“ vysvětluje ve své vzpomínkové knize psycholog a bývalý terezínský vězeň Emil Utitz. „*Byla to touha žít, touha to přežít. Byl to pud sebezáchovy. Myslel jsem na to, co jsem měl rád,*“ zamýšlí se pamětník B. F. „*Ta moje vůle pořád žít byla tak silná. Já chci žít, chci mít děti! Ta vůle k životu mne snad udržela naživu,*“ konstatoval v životopisném rozhovoru přeživší V. K. „*Ten kdo řekl, že to musí přežít, tak se většinou stalo, že to přežil. Jak někdo řek', vypustil z úst, já to nevydržím, tak to nevydržel,*“ dodává pamětnice E. J.

Zcela jistě dokázala pomoci víra. „*Já jsem cítila zázrak, vždycky přišlo, že v poslední chvíli zase přežiji,*“ vysvětluje paní L. K. „*To byl od Boha zázrak. To bylo božské požehnání, to se nedá popsat,*“ odpovídá přeživší H. T. Nesešlo na tom, zda se jednalo o náboženský vztah nebo politické přesvědčení. Důležité bylo věřit. Mít pouto s něčím, co člověku dávalo sílu v soukromé válce proti nacistickému barbarství. „*Budťo lidem pomáhalo, že byli v nějaký organizaci bojový nebo který si říkali, když už jsme tady, tak tady nejsme, protože jsme Židi, ale protože jsme nepřátelé toho fašismu, protože chceme o ten život bojovat,*“ vysvětluje historik a bývalý vězeň Miroslav Kárný. Život s pevnými hodnotami přinášel úlevu i vůli snášet dál utrpení, kterému byl člověk vystavován. „*Tehdy mně to dávalo sílu k tomu, abych dával ještě něco navíc, než jsem dělal. Tehdy vznikla skupina levicových sionistů, sionistických socialistů ve spolupráci s tamější (v terezínském ghettu působící) komunistickou stranou,*“ vzpomíná pamětník J. D.

Nemohla být pomyslnou jiskrou naděje také chuť pomstít se? Přežít a oplatit trýznitelům vrchovatou měrou vše, co člověk musel zažít sám! „Měl jsem úplně šílenou, nesmyslnou touhu po pomstě. Ta byla, že jednoho dne to přežiji, že se dostanu do německého města či vesnice, že německé dítě rozseknu hlavou o chodník. Chtěl jsem to tehdy udělat. Naštěstí jsem to neudělal, ne pro Němce, ale pro moji duši,“ vysvětluje přeživší J. S.

Podstatnou výhodou byla manuální zručnost, přesněji řečeno možnost dostat se mezi chráněné profese, které byly k chodu tábora či ghetta zapotřebí. „Lidi, co nebyli zvyklí pracovat, umírali,“ objasňuje pan J. F. „Řemeslo mne zachránilo, v dílně za každého počasí,“ vysvětluje si záchranu života pamětník Z. N. Bylo výhodou, když otrok za ostatným drátem rozuměl jazyku, kterým byly vydávány povely. Se znalostí němčiny naděje na život rostla. V určitých případech jazyková vybavenost vedla k pracovnímu zařazení, které skýtalo větší šanci vyhnout se namáhavější, a tím i životu nebezpečnější práci. „Tak mě používali jako tlumočnicka uvnitř tábora a nepustili mne ven do práce. Kdyby mě pustili, tak jsem hotový hned. První den bych zemřel,“ myslí si ještě s odstupem několika desetiletí přeživší F. K.

Dachau

„Lagerführer nás vítal, že jsme se dostali do nejlepšího tábora a že je nejhodnější velitel, co byl. Měl takové ty řeči, ale zakončil to asi tak, že nám dokáže, že je hodný. Tam stáli tři vězni, co byli u něho blízko v řadě, tak esesman, co s ním přišel, mladý kluk, ono jich přišlo asi tři nebo čtyři, ten jeden rezatý mu podal bejčák. To měli hůl na konci potaženou kůží. A tam je mlátil, až leželi. Jeden byl operní pěvec, zpíval na Veverí a musel zpívat nějakou operu. Známou, já už nepamatuji. Vstal od nich a říkal: ‚Vidíte, nezabil jsem je. Jsou živí.‘“

V. B., BÝVALÝ VĚZEŇ KONCENTRAČNÍHO TÁBORA DACHAU

LÁGR ČÍSLO 1

„A tak Holý nám říkal: ‚Ježišmarja, snažte se jenom, abyste se nedostali do koncentračního tábora, to je strašné, co se tam děje.‘ Tak jsme se ptali, co tam teda nejstrašnějšího viděl. ‚Tak si představte, když leže, tak vězni musejí lehnout a esesmani, aby si neumazali štyfle, tak po jejich zádech krácejí z betonu na beton, aby neměli špinavé tyto.‘ Já v duchu osobně... Tenkrát jsem měl několik měsíců po 18. roku, v duchu jsem si říkal: Ale nevykládej takový nesmysl. Nechtělo se mi to věřit. První momenty, co jsem byl v Dachau, jsem si vzpomněl na Holého. V duchu jsem ho zažádal o prominutí, že jsem tak o něm smýšlel, a v duchu jsem řekl: ‚A měl jsi ohromné štěstí, že jsi viděl jenom to, co jsi viděl jako nejhrůznější.‘ Poněvadž prvně jsem viděl tam člověka živého na ohni, před branou ještě, a potom později ten velký zástup lidí s obrovskými flegmonami, a to mrzlo tenkrát, toho 6. ledna. Přes den mohlo být takových minus 18–20 °C, bylo slunečno sice, ale mráz tam byl, tuhé mrazy. A když jsem viděl ty chudáky, ty vězně, vyhrnuté nohavice až nahoru a od vrchu až dolů samý hnis, vředy a takové... flegmony. Já jsem to neznal tenkrát, až tam jsem teprve se naučil to jméno, co to je vlastně. Takže to

jsem si v duchu vzpomněl na toho Holého,“ vzpomíná na příchod do nejstaršího nacistického lágru pamětník V. D.

Příběh nacistických táborů začal v Dachau. Ve středu 22. března 1933, nadohled od stejnojmenného středověkého města, šestnáct kilometrů severozápadně od Mnichova byl založen první a zároveň nejdéle fungující nacistický koncentrační tábor. Pravdou je, že ještě před založením lágru v Dachau vznikly tábory Oranienburg, Luga a Plauen. Jednalo se o provizorní káznice, koncentrační tábor Dachau již vznikl s úmyslem, že bude zařízením trvalým. Zpočátku poskytla lágru zázemí opuštěná továrna na střelný prach. Dvacet plochých polorozpadlých baráků, správní budova a stovky metrů ostnatého drátu. To zatím muselo stačit. První vězni spali na betonových podlahách a před chladem je neochránily ani prořídlé deky. Museli se pod dozorem stráží porozhlédnout po okolí a sehnat nějaký materiál na výrobu paland. První koncentrák rostl tak trochu improvizovaným způsobem.

Hned, jak je to možné, svolává si první velitel Dachau SS-standardartenführer Hilmar Wäckerle své muže, aby je náležitě uvedl do situace. Všiml si totiž, že strážce komunikují s vězni, dokonce jim dávají cigarety. To se musí změnit! Dachau nebude obyčejným vězením, Dachau přepíše dějiny jednou provždy. *„Kamarádi z SS! Víte všichni, proč nás sem Vůdce povolal. Nepřišli jsme sem, abychom s těmi sviněmi uvnitř zacházeli lidsky. Nepovažujeme je za lidi, jako jsme my, nýbrž za lidi druhé třídy. Po léta mohli provádět svou zločinnou činnost. Ale teď jsme u moci my. Kdyby byly přišly k moci tyhle svině, byly by nám všem uřízly hlavu. Proto neznáme žádné slitování ani my. Kdo z kamarádů nemůže vidět krev, ten k nám nepatří a ať odejde. Čím víc těchto svinských psů odpráskneme, tím méně jich budeme muset krmit.“*

Z počátku mělo násilí v Dachau směřovat převážně vůči komunistům, sociálním demokratům a odborářům, nenáviděným ideovým odpůrcům nacismu, kteří putovali za ostnaté dráty mezi prvními. Asociálové a kriminálníci na tom byli paradoxně lépe. Později při zavírání a vraždění Židů, Rómů a dalších zcela vydělených skupin již ani o „lidi druhé třídy nešlo“. Podlidé, zvláštní rasa, živočichové zdánlivě podobní lidem. Slitování je to poslední, čím by měl člen SS disponovat.

THEODOR EICKE

Přestavbu lágru na vzorové zařízení zařídí druhý velitel tábora SS-gruppenführer Theodor Eicke, populární velitel obávaných jednotek Waffen SS Totenkopf, kterým velel až do 26. února 1943, kdy byl jeho letoun zasažen sovětskou palbou, zřítíl se k zemi a Eicke v něm našel smrt. Ten samý Eicke, jenž se z vůle Adolfa Hitlera stal po Noci dlouhých nožů katem hlavy SA Ernsta Röhma. Zastřelil ho v mnichovském vězení Stadelheim. K čemu se zdržovat soudy. Podle jiné verze měl být Eicke pouze svědkem Röhmova konce. V cele měl střílet jeho kumpán z SS Michael Lippert.

Zastavme se krátce u zajímavého životního příběhu tohoto zločince. Theodor Eicke, ročník narození 1892, pocházel z Hüdingenu v Alsasku-Lotrinsku. Studium ho příliš nebavilo, z reálky zběhl k armádě. Dá se říci, že zbraně a boj se staly jeho vášní i osudem. Jaké však bylo Eickeho rozhořčení, když ho po skončení války z armády propustili. Nevděk, který se přetaví v příklon k politickému extremismu. Nenávist vůči demokratickému režimu se ho držela jako veš košile, dokonce kvůli svému neskrývanému politickému přesvědčení přišel o místo placeného policejního informátora. Počátkem dvacátých let Eicke vztekle křížoval celé Německo, o dlouhodobější práci sice nezavadil, ale když se naskytla šance zavítat na schůzi protirepublikánsky zaměřené pravice, vždy se rád zúčastnil. Začátkem roku 1923 se na Eickeho konečně usmálo štěstí, povedlo se mu v Ludwigshafenu nastoupit na místo bezpečnostního komisaře u koncernu IG-Farben-Werke.

Ve stejném městě na levém břehu Rýna zakotvil v roce 1928 Eicke také politicky. Rozhodnuto! Bude to perspektivní NSDAP. Zálibu v uniformách vyřešil vstupem do SA. Dlouho však příslušníkem stranických úderných oddílů nebyl, v srpnu 1930 již oblékal stejnokroj SS. Na počátku následujícího roku obdržel opožděný vánoční dárek v podobě povýšení do hodnosti sturmbannführera. Hodností majora však kariéra v černém řádu SS rozhodně nekončila. Skloubit službu v partajních ozbrojených složkách s civilním zaměstnáním již Eicke nedokázal. Politika měla přednost, předvolební boj bral Eicke doslova jako reálnou válku. Co na tom, že proti slovním argumentům oponentů tasil zbraň.

Když ještě spravedlnost v Německu dožívala, stihl se v červenci 1932 Eicke dostat za bombové útoky a vraždy před soud. Měl však štěstí v neštěstí. Říšský ministr, v minulosti dlouholetý šéf justice v Bavorsku, Franz Gürtner, nacistům přál. Ne náhodou si ho Hitler ve funkci ponechal až do jeho úmrtí v roce 1941. „*Pokud nemůžete rozpoznat vůli Vůdce jako pramen práva, pak nemůžete zůstat soudce,*“ sdělil Gürtner kolegovi Lotharu Kreysigovi, když ho za protesty proti projektu nucené eutanazie zbavil místa. Žádný další soudce proti vraždění postižených lidí nevystoupil. Kreysig zůstal osamocen. Po válce mu bude nabídnuto, aby se do řad justice vrátil. Odmítne. Smysl života najde v evangelické církvi, charitě a mírovém hnutí. Vraťme se však zpět do roku 1932.

Gürtner zařídil, aby Eickeho pustili z vězení na krátkou dovolenou. Eicke nebyl hloupý, na nic nečekal a rychle zmizel do Itálie. Pod Mussoliniho ochranou se již skrývala celá řada hledaných či odsouzených osob z řad NSDAP. Život emigranta Eicke nezakusil na dlouho, o úspěchu strany nepochyboval. Brzy na viděnou v Hitlerově Německu!

Krátce po převzetí moci nacistickými soukmenovci se Eicke vrátil do Ludwigshafenu. Již v červnu 1933 si na něj šéf SS vzpomenu. Heinrich Himmler věděl, že koncentračním táborem se musí vládnout pevnou rukou. Tou Eicke disponoval v míře až nadbytečné. Již víme, že byl Theodor Eicke jmenován šéfem prvního skutečného lágru. Žádná improvizace. Nadešel čas Dachau. Teror, brutalita, svévole dozorců, nenávisť až za hrob vůči Židům a dalším parazitujícím podlidem, kamarádství mezi členy SS. Kdyby Eicke napsal příručku pro dozorce, mohla by klidně výše uvedená hesla označovat jednotlivé kapitoly. Koncentrační tábory Třetí říše vděčily „Papa Eickemu“ zkrátka za hodně.

V červenci 1934 byl Eicke povýšen do hodnosti gruppenführera SS. Ukázalo se, že pro organizování útrap má velké nadání. Centralizoval systém koncentračních táborů, založil mnoho pobočných lágrů, které jako měsíce obíhaly kolem vlastních planet. Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald, Lichtenburg. Zvrácený vesmír, do kterého po anšlusu Rakouska v březnu 1938 přibyl Mauthausen.

Káznice pracovaly celkem obstojně, Eicke jako hlavní inspektor těchto zařízení na vše podstatné osobně dohlédl. Válka na východě

však přinášela jiné úkoly a výzvy. Eicke měl vyniknout jako válečník. Spíš by se slušelo napsat jako lidská hyena v čele více než dvacetitisícové jednotky SS-totenkopfverbände, která slídí v polském zázemí, vyhledává odbojáře a Židy, aby je po dopadení buď zavraždila rovnou, nebo poslala za dráty lágru.

Po tažení v Polsku Eicke obdržel rozkaz postavit celou divizi. Formování svazku začalo v narychlo vyklizeném Dachau. Následovalo vítězné tažení na západě. V Rusku již tolik štěstí Eicke neměl. Na začátku července 1941 byl Eicke zraněn střepinou miny, skončil v polním lazaretu, kde se léčil až téměř do konce září. Na zimu byl však již zpět u své jednotky. Za zásluhy v boji byl 15. ledna 1941 vyznamenán Rytířským křížem, navíc se od dubna 1942 mohl honosit hodností obergruppenführera. To už však Eickemu nezbyval ani rok života. Boje u Charkova již nepřežil. Při přeletu nad vesnicí obsazenou Rusy byl jeho letoun 26. února 1943 sestřelen a Eicke zahynul v jeho troskách.

POLITIČTÍ A TI DALŠÍ

Jaký byl další osud Dachau, prvního z lágrů? V červnu 1933 se velitelem tábora stal již zmiňovaný Theodor Eicke. Násilí přitvrdilo, brutalita dozorců narostla do obřích rozměrů. Technickou novinkou v ostraze lágru se stalo využití elektrického proudu. Starý ostnatý drát dosloužil, nový pod napětím se zdál být dobrou investicí. Peníze se nemají vrážet pouze do věcí, protože se stejně poškodí, doslouží a skončí na skládce. Eickemu se zdálo, že nejdůležitějším pilířem lágrů jsou muži z SS. Je třeba je naučit efektivně mučit a vraždit! Takové dovednosti nejsou darem z nebes. Dachau jako univerzita systematického zabíjení, Dachau jako návod a vzor!

V Dachau byli zpočátku věznění političtí odpůrci režimu. Jim se podařilo obsadit většinu významných pozic ve vězeňské „samosprávě“. Pokud političtí mohli, pomáhali. Dobře věděli, že proti nacismu musí bojovat společně, být v podmínkách lágru, kde odboj měl jen omezené možnosti fungování. Zvláštními skupinami, které se ve vzorovém lágru ocitly, byli jehovisté, Romové a homosexuálové. Jinakost se v Hitlerově Německu nepěstovala.

Do Dachau také přibývali němečtí Židé. Někteří si ještě mohli zachránit holé životy. O zázrak nešlo, spíše o doklad improvizace